

Biheivioristlik õppimiskäsitus

(Cuthrie, Hull, Skinner, Pavlov, Thorndike, Tolman, Watson , Enkenberg jpt)

Biheivioristlik õppimiskäsitus domineeris 1960. aastani.

Teooria väidab, et elusolendid õpivad luues assotsiatsioone või sidemeid oma kogemuste, mõtlemise ja käitumise vahel.

Biheiviorism huvitub eelkõige käitumisest, mõõdetavatest suurustest ja välise tegevuse õppimisest. Õppimist mõistetakse peamiselt üksikute valmisteadmiste, oskuste ja käitumismudelite vastuvõtmise ja säilitamisena, seoste loomise ja meeldejätmisena.

Rõhuasetus on välise käitumise kujundamisel, selle muutumisel ja muutuste kinnitamisel.

Ideeliseks lähtekohaks on inimesest väljaspool olev, kõigile samasugusena antud ja üheselt mõõdetav tegelikkus, mida peetakse olemuselt muutumatuks või väga aeglaselt arenevaks. Õppimine rajatakse üksikute, ettemääratud faktide, teadmiste salvestamisele mälus ja mälust reprodutseerimisele ka seal, kus oleks võimalik erinevaid valikuvõimalusi pakkuv, lahendusi ja lahendusteid otsiv käsitusviis.

Hinnangu andmine õppimisele on kvantitatiivne – mida, kui palju ja kui hästi?

Seega püütakse kindlaks teha õppija käitumist õpetaja poolt korraldatud katsetes või täpselt mõõdetavates ettemääratud tegevussituatsioonides. Õppimine on seda parem, mida enam õigeid reaktsioone õppija mäletab, vajadusel reprodutseerib.

Biheivioristlikus käsituses rõhutatakse õpetaja aktiivsust, tema tegevus on oluline, sest ta valib õiged ärritajad, et saada soovitud käitumist ja tasustab seda. Seega asetab biheivioristlik õpikäsitus õppija üsna passiivsesse rolli ja välistab valikutegemised.

Õppija on sellises käsituses passiivne vastuvõtja ja justkui ei vastuta õppimise eest. Õppimise käigus omandatud üksikud teadmised ja oskused ei loo üldisemaid mõtlemis- ja teadmiste käsitlemisoskusi.

Õppijat ei nähta uusi tegevusi ja lahendusi pakkuva mõtleva olendina, vaid toiminguid ellu viiva mehhanismina.

Enkenbergi järgi tähendab biheiviorism eelkõige indiviidid teadmiste märkimisväärset kasvu. Biheivioristide kohaselt toimub õppimine inimestel ja loomadel ühtemoodi ning õppimist kinnitab ärritus/stiimul - reaktsioon- ühendus.

Biheiviorismile toetuvat, õigele ja valele vastusele toetuv kooliõpetus on jätkuvalt laialt levinud. Selline õppimispõhimõte pakub tuttava ja turvalise mudeli õppekava koostajatele ja nende täitjatele. Üheks põhjuseks on see, et selles mudelis on kõige olulisem õpetaja roll. Õpetajakeskne õpetamine on tundide planeerimisel kergem kui mõnele teisele käsitusele keskenduv õpetamine.

Kognitiivne õppimiskäsitlus

(Ausubel, Bruner, Gagne, Kohlberg, Lewin, Piaget, Poikela, Enkenberg)

Kognitiivsete õppimise käsitluste võidukäik algas 1960. aastatel.

Viimasel aastakümnel on kasvatus, koolitus ja õppimise uurijate kesksema sõnumina kõlanud, et õppimine on mitmekülgne teadmiste konstrueerimine. Rõhutatakse uute teadmiste ja mõtteskeemide aktiivset konstrueerimisprotsessi, kus õppijad seostavad uue teadmise neil juba olemasoleva varasema ja isikupärase teadmisega.

Kognitiivne lähenemine rõhutab inimese mõtlemise, teadlikkuse ja sellega seotult tegevuse arendamist. Inimkäitumise seletamisel toetutakse kõrgematele psüühilistele protsessidele - taju, mälu, fantaasia, mõtlemine, loovus jne. Kognitivistide üheks põhiküsimuseks ja uurimisobjektiks oli *kuidas inimene töötleb infot*.

Õppijat nähakse aktiivsena, oma tegevust juhtivana, oma teadmiste konstrueerijana ja nende kasutajana. Oluline on õppija oma õppimiseesmärkide seadmine õppimisprotsessis ning oma tegevust pidevalt analüüsiva ja juhtiva mõtlemisviisi arenemine (refleksiooniprotsess).

Õppimine käivitub ja kulgeb sisemise huvi mõjul. Huvist johtuva sisemise aktiivsuse käivitab kognitiivne dissonants, mille tulemusel toimub aktiivne seniste teadmis-ja mõtlemisstruktuuride ümberehitamine ning reorganiseerimine.

Õppimine on meeldiv, eesmärgistatud. Õppimine on tunnetuslik protsess, milles õppija töötleb informatsiooni ja loob kognitiivseid struktuure, mis võimaldavad interpreteerida, organiseerida, säilitada ja reprodutseerida infot ning motiveerida ja teostada oma käitumist.

Õppimine on meelepärane ja teadlik toiming, mille abil püütakse lahendada probleeme ja saavutada endisest kõrgemasemelist ja paremat toimetulekut. Õppimine toimub aktiivses, avatud suhtlemist ja tegevust soosivas keskkonnas.

Õppimise üheks eesmärgiks on enesejuhtimine oma tegevuse pideva analüüsi kaudu.

Kuigi nii biheivioristlikud kui kognitiivsed õppimisteooriad käsitlevad õppimist õppuri kohanemisena keskkonnaga, siis kahe käsituse olulisem erinevus on selles, et kui biheivioristlikud õppimisteooriad peavad õppimise põhimotiiviks välise turvalisuse ja heaolu saavutamist siis kognitiivsed õppimisteooriad rõhutavad sisemist huvi ja sellest lähtuvat aktiivsust.

Humanistlik õppimiskäsitlus

(Maslow, Rogers, Knowles, Mezirow, Freire, Dewey)

Lähenemisviisi aluseks on nägemus loovast ja vaimsele kasvule pürgivast inimesest. Humanistliku käsituse järgi on inimese keskne pürgimus realiseerida igale inimesele omast kasvu- ja arengupotentsiaali.

„ ...õpetaja on isik, keda ennast õpetatakse dialoogis õppijatega“ Freire.

Humanistli-kogemusliku õppimiskäsituse juured ulatuvad tegelikult juba 1700. aastatesse, eriti peegelduvad need J.J. Rousseau (1712-1778) levitatud ideedes. Rousseau pedagoogika põhiteemadeks olid lapse ainukordsus, individuaalsus, enesejuhtivus ning sisemine arengule suunatus.

Igäühel on teatud põhiõigused, ennekõike õigus individuaalsusele, isiklikule vabale kasvule ja arengule. Õppimine on õppija enda tegevuse tulem ehk tegevus lähtub sisemisest aktiivsusest. Põhiidee – õppimise ja mõtlemise põhiprotsessiks on intuiitiivne ja elamuslik tunnetamine ning mõtestatud tunnetuse saavutamine on õppimise kõrgeim tase.

Oluline on õppima õppimine, pidev avatus oma kogemustele ja muutustele ning teadmine sünnib inimestevahelistes suhtlemises ja inimliku tegevuses, väljastpoolt antud hinnang õppimisprotsessile on teisejärgulise tähtsusega. Teadmine on isiklik, kogemuslik, suhtlemise kaudu arenev ja süvenev. Seda uut mõistmist katsetatakse, analüüsitakse, hinnatakse ning see areneb tegevuses edasi.

Õppimine on protsess, kus teadmisi luuakse kogemuste muutuste kaudu.

Teadlikkusele kutsuv, vabastav õppimine toimub kogemuste, elamuste, autentse dialoogi ja tegevuse kaudu, kus õpetaja jagab vastutust õpilasega. Teadmine on isiklik, kogemuslik, suhtlemise kaudu arenev ja süvenev. Tegevuse käigus saadud kogemusi analüüsitakse nii, et neid saab mõista laiemates seostes, et neist sünnib uus teadmine ja mõistmine. Seda uut mõistmist proovitakse, katsetatakse ning see areneb tegevuses edasi.

Humanistlik-kogemuslik õppimiskäsitlus annab palju ruumi õppija vabadele tõlgendustele ja tegevustele väärtustades õppija aktiivsust ja kogemuste paljusust. Eesmärgiks terviklik isiksuse kasv.

Humanistlik lähenemisviis eeldab õppija teadlikkust endast kui enesearengu subjektist ja õpetaja humanistliku õppimiskäsituse omaksvõttu.

Humanistlik lähenemisviis põhineb nägemusel loovast ja hingelisele kasvule pürgivast inimesest

Konstruktivistlik õppimiskäsitlus

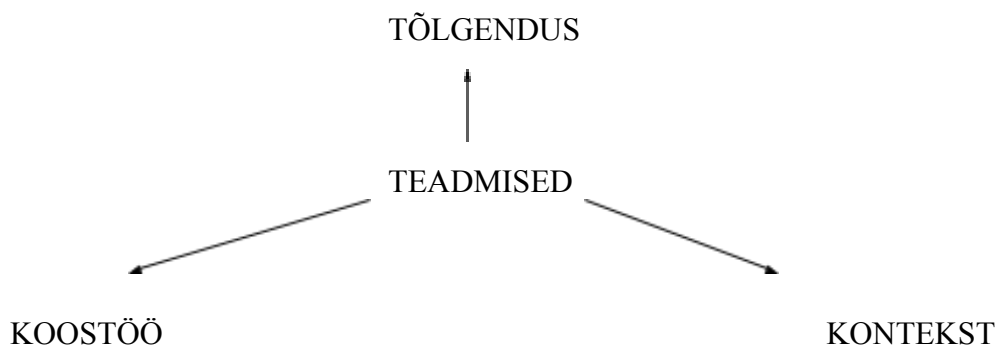
(Candy, Dewey, Lave, Piaget, Rogoff, Vögotski)

Inimesed õpivad mõtlemise ja kogemuste koosmõjul ning sellele järgneva keerukamate kognitiivsete struktuuride arendamise kaudu. Õpitava sisu töötleb õppija lähtuvalt olemasolevatest kognitiivsetest struktuuridest, mida õppimise käigus täiendatakse ning enda maailmapildist. Õppijad, puutudes kokku uue kogemusega, koondavad sellesse nii juba olemasolevad mõtlemismudelid kui ka assimileerivad sellega oma varasemad kogemused. Seeläbi liiguvad nad eemale vaimsest tasakaaluasendist ja struktureerivad oma mõtted ümber, et luua uus mõte.

Õppimine on õppija tegevuse tulemus. Õppimine ei ole objektiivse teadmise või info siirdumine ega siirdamine ühest kohast teise, vaid assotsiatsioonide ja seoste loomine ning õppija konstrueeritud/loodud tõlgendus ümbritsevast tegelikkusest. Meeldejäetavat informatsiooni töödeldakse juba olemasolevate kognitiivsete struktuuride valguses ning meelde jääb tegelikult selle töötamise produkt, mis seetõttu võib algsest tajust küllaltki erineda.

Õppimine ja meeldejäätmine on seda edukam, mida enam suudavad õppijad aktiveerida olemasolevaid kognitiivseid struktuure või kuivõrd suudavad luua uusi struktuure õpitava hõlmamiseks ja selle hilisema ligipääsu tagamiseks. Uurimused on ka näidanud, et õpitava esmakordsel interpreteerimisel kujunenud arusaamad on püsivamad kui hilisemal ümbertõlgendamisel formeeruvad kujutlused. Seetõttu on ka õppimise käigus tekkinud väärarusaamu hiljem raske muuta.

Õppija on konstruktivistlikus õppimiskäsitluses ise aktiivne ja iseseisev ning valib tegevuse, edasiliikumiskiiruse ja määrab hindamise. Oluline roll on enesehindamisel. Õpetaja on toetaja, kelle roll on pigem suunata, mitte anda valmisteadmisi. Õpikeskkond on rikkalik, varieeruv, motiveeriv ning individuaalne.

Konstruktivistlikus õppimiskäsituses rõhutatakse sotsiaalset konteksti ja teiste inimeste kaasmõju õppimisele. Kogemuste ja tähenduste jagamisel on oluline roll õppimisprotsessis. See lähenemine tähtsustab nii õppija iseseisva tähendusliku arusaamise loomise vajadust kui ka koostööd võimaldava õppimise tugevaid külgi.